

Profilaktyka i dobro dziecka

Koncepcja profilaktyki stowarzyszenia BKJ dla obszaru działania edukacji kulturowej

Federalne Stowarzyszenie Edukacji Kulturalnej Dzieci i
Młodzieży (BKJ)

Spis treści

1. Wprowadzenie	2
2. Misja	4
3. Analiza ryzyka	6
4. Profilaktyka	11
5. Interwencja	14
6. Przepracowanie i rehabilitacja	18
Załącznik	22
Bibliografia.....	27
Impressum.....	28

1. Wprowadzenie

Po co nam koncepcja profilaktyki przygotowana przez organizację parasolową?

Przemoc seksualna nie zdarza się tak po prostu – sprawcy i sprawczynie zazwyczaj ją planują. Dlatego też profilaktykę dla dzieci i młodzieży należy zaplanować w taki sposób, aby zminimalizować ryzyko przemocy seksualnej w ofertach oraz stowarzyszeniach i instytucjach edukacji kulturalnej dla dzieci i młodzieży.

Koncepcja profilaktyki ma pomóc wszystkim biorącym udział w projekcie, ale też samemu stowarzyszeniu, instytucji czy federacji. Zapewnia orientację, informację i bezpieczeństwo działania. Chroni dzieci i dorosłych. Wzmacnia pracowników i pracowniczki, osoby pracujące na umowę-zlecenie i wolontariuszy. Pomaga w orientacji rodzicom.

Przedstawioną tu koncepcję profilaktyki naszej organizacji parasolowej należy zatem rozumieć jako sugestię i wytyczne dla podmiotów, instytucji i stowarzyszeń, które chciałyby opracować koncepcję profilaktyki dostosowaną do własnej praktyki, warunków ramowych i struktury (lub struktury). Nie powinna być ona jednak sporządzana przez jedną tylko osobę „przy biurku”. Wręcz przeciwnie! W tworzenie koncepcji profilaktyki powinno być zaangażowanych jak najwięcej osób – kierownictwo, pracownicy i pracowniczki, osoby pracujące na umowę-zlecenie, wolontariusze, a przede wszystkim dzieci, młodzież i rodzice. Im więcej osób jest zaangażowanych, tym więcej będzie też popierać wyniki tej pracy i aktywnie je realizować.

Dla stowarzyszeń, federacji oraz instytucji działających w dziedzinie edukacji kulturalnej ważne jest, by odpowiednia koncepcja profilaktyki uwzględniała specyfikę i potencjał ich praktyk projektowych i nadal je umożliwia – na przykład w odniesieniu do fizyczności, dotyku i relacji wzajemnych, jak również przestrzeni niezbędnej swobody. Jednocześnie musi oferować dzieciom i młodzieży niezawodną ochronę, bezpieczne przestrzenie, godne zaufania osoby do kontaktu, pomoc i wsparcie. Powinna również mieć na celu wzmocnienie odporności dzieci i młodzieży.

Koncepcja profilaktyki ...

- identyfikuje momenty i sytuacje w konkretnej pracy edukacyjnej instytucji, stowarzyszenia, federacji itd.,
- w których należy być szczególnie uważnym.
- opisuje sposób działania sprawców i sprawczyń, charakteryzując (nowe) sposoby zachowania, które zapewniają jak najszybsze ustawienie przeszkód na ich drodze oraz bezpieczeństwo i ochronę dzieci i młodzieży.
- wyjaśnia, co należy robić w przypadku podejrzenia lub rzeczywistego wystąpienia przemocy na tle seksualnym (wytyczne działania).
- podaje, kto jest osobą do kontaktu i oferuje pomoc dla osób, które chcą pomóc dziecku lub młodej osobie lub sami potrzebują pomocy.

Ważne jest, aby przyjrzeć się dokładnie ryzyku: jakie struktury lub cechy w pracy lub instytucji sprzyjają strategiom sprawców i sprawczyń? Jakie zmiany strukturalne należy wprowadzić?

Ważne jest również, aby dostrzegać i rozbudowywać własne mocne strony: gdzie dzieci i młodzież już teraz są dobrze chronieni i jak można tę ochronę poprawić?

Przez autorefleksję i podnoszenie świadomości dowiemy się, które granice należy chronić i respektować. Proces ten powinien prowadzić do wypracowania wspólnego stanowiska, które następnie zostanie zakomunikowane publicznie. Zaleca się, aby w procesie tym uczestniczyli eksperci zewnętrzni, zajmujący się zapobieganiem przemocy seksualnej.

Środki mające na celu wdrożenie koncepcji profilaktyki mogą obejmować między innymi:

- **szkolenie i kwalifikacje:**
należy przekazywać uczestnikom i uczestniczkom podstawową wiedzę na wszystkich poziomach
- **wzmocnienie partycypacji:**
zmniejszenie nierównowagi sił poprzez umożliwienie dzieciom i młodzieży udziału w podejmowaniu decyzji.
- **środki zapobiegawcze:**
uświadomienie dzieciom i młodzieży ich własnych praw oraz możliwości ich realizacji.
- **wydarzenia informacyjne:**
podnoszenie świadomości rodziców i angażowanie ich w działania prewencyjne.
- **procedury składania skarg:**
osoby do kontaktu, dodatkowe kanały składania skarg i dalsze postępowanie z pozyskanymi informacjami muszą być znane, także poza stowarzyszeniem, federacją, instytucją itp.
- **współpraca:**
obowiązek współpracy z ekspertami zewnętrznymi w zakresie przeciwdziałania przemocy na tle seksualnym.

Przedłożona koncepcja profilaktyki poświęcona jest aktualnie ochronie przed przemocą na tle seksualnym. Istnieją ponadto inne formy ryzyka dla dobra dziecka, przed którymi należy chronić dzieci i młodzież. Nie będą one tutaj szerzej omawiane, jednak niektóre z przedstawionych środków są skuteczne również w przypadku innych naruszeń dobra dziecka. Jednak przy konkretnych kwestiach związanych z zaniedbywaniem, cyberprzemocą, przemocą domową itp. należy rozważyć również dalsze aspekty.

Koncepcja profilaktyki i związane z nią działania nie są wieczne i wymagają regularnych przeglądów i zmian.

wersja: styczeń 2021 r.

2. Misja

Federalne Stowarzyszenie Edukacji Kulturalnej Dzieci i Młodzieży (BKJ) jest organizacją parasolową w zakresie edukacji kulturalnej w Niemczech. Angażujemy się na rzecz realizacji prawa wszystkich młodych ludzi do uczestnictwa w kulturze, zaangażowania społecznego i sprawiedliwych szans w życiu i edukacji. Sieć BKJ tworzy ponad 50 ogólnokrajowych organizacji zawodowych i stowarzyszeń regionalnych, łączących swoje cele i wspólnie opracowujących oferty w dziedzinie sztuk wizualnych, mediów cyfrowych, filmu, fotografii, literatury, muzealnictwa, muzyki, rytmiki, gier, tańca, teatru i cyrku.

Poprzez nasze oferty edukacji kulturalnej wspieramy dzieci i młodzież w ich rozwoju osobistym i samostanowieniu, wzmacniając ich samoświadomość i zdolność do wyrażania samego siebie. Szeroka partycypacja i współdecydowanie, zorientowanie na silne strony i przyjazne nastawienie do błędów stanowią podstawowe zasady naszej pracy. Bierzemy pod uwagę indywidualne potrzeby, zainteresowania i okoliczności życia uczestników i uczestniczek projektów. Wartości naszej praktyki opierają się na prawach człowieka i jego godności. Zaufanie, uważność i szacunek stanowią dla nas podstawę kontaktów wzajemnych. Każdą osobę traktujemy poważnie w jej niezależności i wypowiedziach. W naszej pracy poddajemy krytycznej refleksji stosunki wzajemne i relacje władzy.

Bierzemy odpowiedzialność za dobro, ochronę i realizację praw młodych ludzi. Czynimy to jako podmioty edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, przejmując odpowiedzialność za udane dorastanie w myśl § 1 SGB VIII (Kodeksu prawa socjalnego VIII) i Konwencji ONZ o prawach dziecka. Potępiamy przemoc na tle seksualnym oraz wszelkie inne formy przemocy wobec dzieci i młodzieży. Aktywnie i zapobiegawczo angażujemy się w ochronę dobra dziecka. Jesteśmy wyczuleni na wszelkie zagrożenia dla dobra dziecka i za pomocą wszystkich dostępnych nam środków występujemy przeciwko przemocy seksualnej, fizycznej i psychicznej, znęcaniu się oraz zaniedbywaniu dzieci i młodzieży. Przemoc może wychodzić od jednostek, ale także od struktur. Chcemy, aby dzieci i młodzież w ofertach i wszelkich formach praktyk edukacji kulturalnej znalazły bezpieczne środowisko, w którym będą skutecznie chronione przed przemocą i wszystkimi formami naruszania granic.

Przyczyniamy się do wprowadzania tematu przemocy seksualnej wobec dzieci i młodzieży do dyskusji publicznej: świadomie przeciwdziałamy tabuizacji, bagatelizowaniu i ukrywaniu przemocy seksualnej. Sprzeciwiamy się lekkomyślnemu podejściu do naruszeń granic i tak zwanemu „victim blaming” – obwinianiu ofiar – również w zakresie komunikacji cyfrowej. W naszym obszarze działania informujemy, szkolimy i siecujemy zarówno osoby pracujące na etatach jak i wolontariuszy. Jesteśmy uwrażliwieni i uwrażliwiamy na ochronę dzieci i młodzieży także język, którego używamy, również w naszych tekstach. Chcielibyśmy w jeszcze większym stopniu niż dotychczas wykorzystywać potencjał i możliwości praktyki edukacji kulturalnej oraz kultury i sztuki dla młodego odbiorcy w celach prewencyjnych.

Doświadczenia estetyczne i zmysłowe są podstawą wszystkich form edukacji kulturalnej. Fizyczność i fizyczna bliskość mają kluczowe znaczenie w wielu dziedzinach i trudno by sobie bez nich wyobrazić praktykę edukacji kulturalnej. We wspólnej twórczości artystycznej często powstają osobiste i intensywne relacje oparte na zaufaniu. Ponieważ jest to fundamentalne dla praktyki edukacji kulturowej, musimy stworzyć bezpieczeństwo dla wszystkich uczestników, opierające się na indywidualnych odczuciach bliskości i dystansu, relacji zależności oraz możliwości zagrożenia. Dotyczy to również działań edukatorów i edukatorek oraz specjalistów i specjalistek. W naszych działaniach kierujemy się wzajemnym szacunkiem, otwartym i uważnym

spojrzeniem, jak również wyraźną stronniczością odnośnie interesów i praw do ochrony dzieci i młodzieży.

BKJ realizuje opisane powyżej zadania ochrony dzieci i młodzieży w ramach własnej działalności stowarzyszeniowej: w pracy swoich komisji, w komunikacji oraz w ofertach, projektach i programach w zakresie współpracy i krajobrazu edukacyjnego, dobrowolnego zaangażowania i międzynarodowej edukacji kulturalnej.

3. Analiza ryzyka

Analiza ryzyka to podstawa, na której buduje się niezbędne środki prewencji. Umożliwia ona systematyczną analizę w celu identyfikacji i oceny ryzyka w praktycznym obszarze edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży. W kontekście zapobiegania przemocy seksualnej chodzi o dokładne zbadanie obszarów, w których dzieci i młodzież mogłyby zostać skrzywdzone przez przemoc seksualną. Analiza ryzyka stanowi podstawę do opracowania koncepcji profilaktyki. Ma ona na celu ujawnienie, gdzie w organizacji, stowarzyszeniu, federacji lub placówce znajdują się „drażliwe” punkty i gdzie w związku z tym istnieje potrzeba poprawy. Systematycznie zajmuje się kwestią tego, jakie warunki sprawcy i sprawczynie mogą wykorzystać do przygotowania i popełnienia przemocy seksualnej. W celu dokonania oglądu sytuacji zbiera się informacje, które następnie interpretowane są na podstawie pytań. Wyniki analizy wskazują następnie, jakie koncepcyjne i strukturalne ulepszenia są konieczne w zakresie ochrony dzieci i młodzieży.

Analiza ryzyka przeprowadzana „odgórnie” nie uwzględnia spojrzenia tych, dla których jest przygotowywana. Przecież koncepcje ochrony nadają się do codziennego użytku tylko wtedy, gdy omawia je się z tymi, do których są adresowane. Takie podejście znajduje odzwierciedlenie w wyborze metod. Dzieci i młodzież muszą mieć możliwość wniesienia swojego wkładu w postrzeganie tego, czego doświadczają w praktyce edukacji artystycznej.

Analizę ryzyka można podzielić na cztery etapy:

- **identyfikacja ryzyka:**
Jakie ryzyko ewentualnej przemocy (seksualnej) może wystąpić w różnych działaniach/praktykach/ ofertach/wydarzeniach organizacji/stowarzyszenia i jego członków?
- **ocena ryzyka:**
Określenie, kiedy może wystąpić ryzyko.
- **zarządzanie ryzykiem:**
Identyfikacja przyczyn, planowanie działań i zasobów w celu unikania ryzyka, zapobiegania, dokumentowania i wdrażania.
- **kontrola:**
Przegląd i aktualizacja analizy ryzyka w regularnych odstępach czasu.

Przy analizie potencjalnych zagrożeń należy korzystać z jak największej liczby źródeł informacji. Należy wziąć pod uwagę wiek i doświadczenie wszystkich uczestników i uczestniczek. Zalecane są co najmniej następujące cztery źródła:

- **ocena struktury przez pracowników etatowych i wolontariuszy oraz osoby odpowiedzialne:**
Jak postrzegają np. kanały informacyjne i decyzyjne?
- **ocena warunków przez dzieci i młodzież:**
Jak (również byli) uczestnicy i uczestniczki postrzegają możliwość rozmowy z osobami odpowiedzialnymi lub warunki przestrzenne?
- **identyfikacja możliwych struktur stwarzających okazję z punktu widzenia perspektywy sprawcy /sprawczyni:**
Jakie działania/formy praktyki/oferty/wydarzenia stanowią szczególną okazję dla strategii sprawcy/ sprawczyni?

- **analiza dotychczasowych przypadków:**

Czy znane są Państwu jakieś przypadki przemocy, a jeśli tak, to jakie? Co się wydarzyło?
Jakie wnioski można z tego wyciągnąć?

W trakcie tego procesu sprawdza się warunki lokalne pod kątem bezpieczeństwa, zapewnia się przejrzystość kontekstów, wspiera postrzeganie ryzyka przez osoby działające w projektach oraz zajmuje się niepewnościami, tematami tabu, hierarchiami/strukturami uczestnictwa lub lukami w wiedzy. Refleksja ta obejmuje zatem struktury, działania, jak również postawy osób zaangażowanych w działalność organizacji, stowarzyszenia, federacji czy instytucji.

Praktyka edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży charakteryzuje się demokratycznymi strukturami i dużym udziałem wolontariatu, a także ogromną różnorodnością form i miejsc praktyki. Praca odbywa się na różnych poziomach, które częściowo są od siebie niezależne również pod kątem prawnym. Każda organizacja, stowarzyszenie i placówka powinna dostosować pytania do własnych struktur/instytucji i zaangażować wszystkie podmioty oraz grupy wiekowe odpowiednio do okoliczności. Każde stowarzyszenie członkowskie lub pododdział stowarzyszenia powinno przeprowadzić własną analizę ryzyka w celu określenia słabych i mocnych stron, którym można zaradzić za pomocą środków prewencyjnych.

Aby móc zająć się potencjalnym ryzykiem, konieczne jest uzyskanie polecenia od odpowiedniego szczebla kierowniczego oraz zapewnienie niezbędnych kompetencji i zasobów.

W celu opracowania analizy ryzyka, zaleca się utworzenie grupy projektowej składającej się z pracowników i pracowniczek wszystkich działów, co umożliwi uwzględnienie wniosków ze wszystkich realizowanych działań. Ponadto zaleca się także zaangażowanie ekspertów zewnętrznych oraz, w razie potrzeby, zewnętrznych instytucji doradczych.

Uczestnictwo w analizie ryzyka oraz informowanie o niej do wewnątrz i na zewnątrz uświadamiają wszystkim, że w stowarzyszeniu, organizacji lub instytucji nie toleruje się przemocy seksualnej, a działania prewencyjne rozumiane są jako zadanie wspólne.

Otwarte mówienie o błędach lub niewłaściwym postępowaniu stanowi najważniejszy warunek wstępny rozwiązania problemu, refleksji nad nim i wyciągnięcia z niego wniosków na przyszłość. Otwarta kultura błędów akceptuje fakt, że błędy mogą się zdarzać i stara się stworzyć atmosferę zaufania, wolności od strachu oraz przejrzystości, aby umożliwić konstruktywne podejście do błędów. Dlatego rozmowa o własnych wątpliwościach z kierownictwem, kolegami i koleżankami lub innymi osobami do kontaktu nie jest wadą, ale ważnym elementem profilaktyki. Równie ważne są otwarte struktury o płaskiej hierarchii, pozwalające na partycypację i sprzeciw. I tak w sposób strukturalny stworzyć można możliwość otwartej rozmowy o problemach oraz uniknąć kultury „potakiwania” i odwracania wzroku. Dlatego konieczne jest wzmocnienie partycypacji na wszystkich szczeblach.

Stowarzyszenia powinny wspierać swoich członków i ekspertów przy pomocy szkoleń i ofert podnoszenia kwalifikacji, jak również narzędzi pracy, ulotek informacyjnych itp. dostosowanych do danej dziedziny praktyki. Stowarzyszenia mogą również wspierać szczebel lokalny, przedstawiając sugestie dotyczące analizy ryzyka dla poszczególnych sektorów lub praktyk.

Strategie działania sprawców i sprawczyń

Jako punkt wyjścia, pomocne może być ponowne uświadomienie sobie znanych strategii stosowanych przez sprawców i sprawczynie w celu popełnienia przemocy seksualnej:

- Celowo szukają bliskości z dziećmi i młodzieżą, zwłaszcza w odpowiednich obszarach pracy.
- Sprawcy i sprawczynie często wykraczają poza normalny poziom zaangażowania i wykazują się ogromną empatią w kontaktach z dziećmi i młodzieżą.
- Sprawcy i sprawczynie budują relację zaufania z potencjalną ofiarą, ale także z jej rodziną, aby wyeliminować jej mechanizmy ochronne wobec dziecka. Budują również relacje oparte na zaufaniu z kolegami i koleżankami z pracy.
- Często wybierają dzieci i młodzież o zwiększonych potrzebach emocjonalnych.
- W ramach „fazy nawiązywania kontaktu” starają się stworzyć szczególną więź z potencjalną ofiarą poprzez specjalne przedsięwzięcia, koncentrowanie na nią uwagi i prezenty oraz wspieranie jej ufności i wdzięczności.
- Sprawcy i sprawczynie zazwyczaj „testują” opór dzieci/młodzieży, zanim stworzą celowe okazyje do napaści. Należy do tego m.in. kierowanie rozmowy na tematy seksualne i bycie otwartym na nie. W ten sposób przekraczają granice wstydu dziewczynek i chłopców, systematycznie zmniejszając ich wrażliwość. Również pozornie przypadkowe dotykanie w miejscach intymnych stanowi część „testowania”.
- Poprzez stosowanie dezorientacji („To wszystko jest normalne.”), poczucia winy („To wszystko twoja wina!”) i gróźb (odbieranie uczuć i przywilejów, izolacja/odrzućenie, publiczne ujawnienie, zniszczenie rodziny, przemoc fizyczną itp.), sprawcy i sprawczynie nie tylko zmuszają swoje ofiary do uległości, ale także zapewniają sobie ich milczenie; świadomie wykorzystują przy tym lojalność („Kochasz mnie przecież.”, „Jeśli coś powiesz, pójdę do więzienia.”) i zależność ofiary, a także swą nadrzędną pozycję w hierarchii.

W obrębie instytucji sprawcy często stosują również następujące strategie:

- dobre układy z kierownictwem lub przejmowanie samemu stanowisk kierowniczych; okazywanie słabości, wzbudzanie litości w celu tzw. „bite inhibition”, czyli niegryzienia słabszych; czynienie się niezbędnym, np. poprzez przejmowanie nieatrakcyjnych obowiązków; krycie błędów kolegów i koleżanek oraz tworzenie zależności („jest mi coś winien/winna”)
- rozszerzanie zobowiązań na sferę prywatną
- flirtowanie i romansowanie z kolegami i koleżankami; występowanie w zespole jako dobry kumpel
- przyjaźnie z rodzicami
- wykorzystywanie wiedzy zawodowej na temat dzieci i młodzieży

Potencjalne zagrożenia

Jak już wspomniano, analiza ryzyka polega na identyfikacji słabych punktów i zagrożeń w pracy praktycznej stowarzyszenia, organizacji, klubu lub instytucji, które mogą zostać wykorzystane przez sprawców i sprawczynie lub które zostały już wykorzystane w poprzednich znanych incydentach. Dlatego też należy zwrócić szczególną uwagę na następujące obszary ryzyka oraz kwestie:

Odpowiedzialność personelu

- Czy uwzględnia się kwestię profilaktyki w procedurach ubiegania się o pracę?
- Czy przeprowadza się rozmowy wstępne z zainteresowanymi pracą potencjalnymi wolontariuszami?
- Czy istnieją i czy przestrzega się przepisów dotyczących przedkładania rozszerzonego poświadczenia o niekaralności i Wspólnej Deklaracji Ochrony Dzieci (deklaracji ochrony bezpieczeństwa dziecka)?
- Czy istnieje kultura otwartej komunikacji i przekazywania informacji zwrotnych? Czy tematy będące rzekomo tematami tabu są otwarcie komunikowane? Czy są znane?
- Czy istnieją konkretne ustalenia lub wytyczne dotyczące tego, co jest dozwolone, a co nie w kontaktach z dziećmi i młodzieżą, czy też pozostawia się to w gestii samych pracowników i pracowniczek (np. nocleg, kontakty prywatne, prezenty)?
- Czy pracownicy i pracowniczki faworyzują lub dyskryminują poszczególne dzieci lub młodzież?

Patrz bardziej szczegółowo rozdziały „Dobór pracowników” i „Kodeks postępowania” w rozdziale 4 „Profilaktyka”.

Okazje

- W jakich obszarach istnieją szczególne relacje zależności lub władzy?
- Jakie szczególne relacje oparte na zaufaniu można by wykorzystać?
- Jakie szczególnie delikatne sytuacje można by w łatwy sposób wykorzystać?
- Gdzie powstają szczególne zagrożenia wynikające z sytuacji bycia sam na sam?
- Czy są dzieci i młodzież potrzebujące szczególnej opieki (np. w przypadku niepełnosprawności, choroby, itp.)?

Sytuacja przestrzenna

- Jakie warunki przestrzenne ułatwiłyby sytuację potencjalnemu sprawcy/ potencjalnej sprawczyni?
- Czy każda osoba może bez problemu wejść do obiektu/pomieszczeń, w których odbywa się oferta edukacyjna lub na teren obiektu?
- Czy istnieją „ciemne kąty”, w których nikt nie lubi przebywać?
- Czy pomieszczenia prywatne na terenie obiektu lub w jego pobliżu stwarzają szczególne zagrożenia?
- Czy istnieją pomieszczenia, które wykorzystuje się w sytuacjach indywidualnych i które nie są widoczne z zewnątrz?
- Kto ma „władzę nad kluczami”? Czy sale zamykane są na klucz?

Struktury decyzyjne

- W jakich obszarach w stowarzyszeniu lub instytucji istnieją jasne i przejrzyste struktury decyzyjne?
- Czy zadania, kompetencje i role kierownictwa i personelu są jasno określone, uregulowane w sposób wiążący i przejrzysty?
- Czy dzieci, młodzież i rodzice wiedzą, kto o czym decyduje?
- W jaki sposób można obejść oficjalne reguły lub procesy decyzyjne?
- Czy istnieją utajone hierarchie?
- Czy kierownictwo przejmuje odpowiedzialność i interweniuje, gdy pracownicy nieodpowiednio się zachowują?
- Czy istnieje możliwość składania skarg przez dzieci i młodzież (specjalne osoby do kontaktu)? Czy te kanały składania skarg są przejrzyste i czy zrozumiałe jest, w jaki sposób rozpatruje się skargi?
- W jaki sposób zapewnia się, że skargi dzieci i młodzieży traktowane są poważnie?
- Czy kanały komunikacji są przejrzyste, czy też łatwo nimi manipulować?
- Czy istnieją możliwości partycypacji, a jeśli tak, to jakie?
- Czy prawa dziecka są znane wszystkim osobom zaangażowanym, czy są one przestrzegane?

Praktyka edukacji kulturalnej/ artystycznej

- Jaka pomoc fizyczna jest niezbędna do wspierania procesów uczenia się/edukacyjnych?
- Jaką rolę odgrywa dotyk między uczestnikami i uczestniczkami?
- Jakie emocje wywołują procesy tematyczne i dynamika grupy (także procesy receptywne)?
- Czy mówi się o granicach?
- Czy brane są pod uwagę różne środowiska kulturowe i ich możliwy wpływ na podejście do fizyczności, władzy/przemocy?
- Jakie istnieją zagrożenia związane z ponowną traumatyzacją itp.?

W załączniku znajdują Państwo katalogi pytań z konkretnymi pytaniami dla różnych poziomów (poziom stowarzyszenia i poziom placówki) oraz grup osób, które można dostosować i wykorzystać w zależności od potrzeb/danej struktury. Uwzględniono w nich też różne grupy docelowe na obu poziomach.

4. Profilaktyka

W celu zminimalizowania ryzyka wystąpienia przemocy seksualnej w oferowanych projektach oraz w samych stowarzyszeniach i instytucjach edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, konieczne jest podjęcie pewnych działań. Podsumowaliśmy je w niniejszej części. Środki prewencyjne odnoszą się zarówno do osób, które pracują z dziećmi, jak i do struktur, w których pracują. Dlatego też praca profilaktyczna obejmuje zawsze dalszy rozwój struktur w stowarzyszeniach, inicjatywach i instytucjach.

Istnieją ponadto środki bezpośrednio skierowane do dzieci i młodzieży. Oczywiście jest, że odpowiedzialność nie może spoczywać na nich – to dorośli są zawsze odpowiedzialni za ochronę powierzonych im dzieci i młodzieży. Działania skierowane do dzieci i młodzieży stanowią siatkę bezpieczeństwa, a jednocześnie formę empowermentu. Oznacza to, że ich celem jest wzmocnienie pozycji dzieci i młodzieży.

Profilaktyka jest podstawowym elementem każdej koncepcji ochrony i wymaga ciągłego sprawdzania oraz dalszego rozwijania.

Profilaktykę dzieli się na pierwotną, wtórną i trzeciorzędową. Profilaktyka pierwotna oznacza zapobieganie zagrożeniom dla dobra dzieci w ogóle. Profilaktyka wtórna obejmuje działania zapewniające rozpoznanie i powstrzymanie zagrożeń dla dobra dzieci. Profilaktyka trzeciorzędowa obejmuje pomoc świadczoną po incydencie przemocy seksualnej, której celem jest zapobieganie kolejnym takim doświadczeniom.

Profilaktyka pierwotna oznacza kształtowanie przyszłych warunków za pomocą decyzji podejmowanych teraz. Znajomość strategii sprawców i sprawczyń (patrz rozdział 3) pomaga kształtować warunki ramowe w taki sposób, by lepiej chronić dzieci i młodzież.

Kadry

Wybór pracowników i pracowniczek

Jedną ze strategii sprawców i sprawczyń jest celowe ubieganie się o stanowiska etatowe i wolontariackie, w których będą mieli kontakt z dziećmi i młodzieżą. Wskazane jest, aby już na samym początku współpracy, np. podczas rozmowy kwalifikacyjnej, pokazać stosunek instytucji, stowarzyszenia lub federacji do ochrony dzieci. Można to uczynić na przykład poprzez otwarte przedstawienie własnego stanowiska, zażądanie referencji i w razie potrzeby sprawdzenie rozszerzonego zaświadczenia o niekaralności. Umowy o pracę można uzupełnić o wytyczne dotyczące sposobu postępowania w przypadku ochrony dzieci. Wytyczne to na przykład kodeks postępowania i koncepcja ochrony dzieci. Wspólna deklaracja ochrony dzieci podpisana przez pracodawcę i pracownika/pracowniczkę może również zwiększyć wiążący jej charakter. To samo dotyczy umów zlecenia na czas określony. Środki te służą jasnemu wskazaniu granic. Mają wyraźny efekt sygnalizacyjny dla potencjalnych sprawców i sprawczyń i wzmacniają osoby angażujące się w ochronę dzieci.

Kodeks postępowania

W ramach profilaktyki zasadne jest opracowanie w sposób partycypacyjny reguł interakcji między dorosłymi a dziećmi i młodzieżą, jak również między samymi dziećmi i w grupie młodzieży, następnie zapisanie ich, podpisanie przez wszystkich pracowników i pracowniczek oraz sprawienie, by były dla wszystkich widoczne, a w razie potrzeby udostępniane wszystkim w sposób dopasowany do wieku. W ten sposób wszyscy się z nimi mogą zidentyfikować, a same zasady będą o wiele bardziej obecne i żywe niż kartka papieru w szufladzie. Treścią takiego kodeksu postępowania może być na przykład: wrażliwe podejście do bliskości i dystansu, udział dzieci w podejmowaniu decyzji oraz przejrzystość, zasady dotyczące sytuacji przebywania sam na sam, warunki przestrzenne (np. sale prób), sytuacja w szatniach czy nawet kwestie językowe.

Kwalifikacje

Poza kwalifikacjami zawodowymi w danej dziedzinie artystycznej i pedagogicznej, osoby zajmujące się edukacją kulturalną muszą posiadać także odpowiednie kwalifikacje odnośnie dobra dzieci i być na nie uwrażliwione. Dotyczy to wszystkich pracowników i pracowniczek regularnie pracujących z dziećmi (niezależnie od tego, czy są to pracownicy i pracowniczki zatrudnieni na umowę-zlecenie czy też zatrudnieni na stałe, etatowi czy wolontariusze). Szkolenia powinny obejmować także podstawowe wyjaśnienie rozumienia własnej roli.

Postawa

W profilaktyce decydującym czynnikiem jest postawa (lub zasadnicze podejście) pracowników i pracowniczek. Środki mające na celu podniesienie świadomości kadr powinny ułatwiać dyskusje, podczas których wypracować i sformułować można również zasadniczą wspólną postawę w postępowaniu z dziećmi. Głównym punktem odniesienia jest w tym zakresie Konwencja ONZ o prawach dziecka. Wyodrębnia takie podejście wspólna praca w zespole nad tematem najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka i dyskusja nad nim. Tę wspólną postawę należy również komunikować na zewnątrz. Jest to sygnał dla osób potencjalnie zagrożonych, że mogą zwrócić się do profesjonalistów/opiekunów. Zaś potencjalnym sprawcom i sprawczyniom pokazuje się, że dokładnie na te sprawy zwraca się uwagę i że trudno im będzie realizować swoje strategie.

Działania podejmowane na rzecz dzieci i młodzieży

Informacja oraz wzmacnianie dzieci i młodzieży

Fundamentalne znaczenie ma informowanie dzieci i młodzieży o ich prawach i uświadamianie im, jakie prawa posiadają. Obejmuje to zarówno ogólne prawa dziecka ONZ, jak również, w szczególności, prawa obowiązujące w konkretnym środowisku. Z drugiej strony także wspieranie ich w dochodzeniu tych praw lub informowanie, gdzie mogą uzyskać pomoc, jeśli ich prawa zostały naruszone (np. „Nummer gegen Kummer” [„Numer na kłopoty’’]). Blisko z tym związana jest idea empowermentu, czyli wzmacniania młodych ludzi. Ważne jest również, aby dzieci i młodzież zachęcać do wyznaczania i domagania się własnych granic. Dotyczy to zarówno granic fizycznych (np. „Nie chcę być przytulany/a na pożegnanie.”), jak i psychologicznych (np. „Nie chcę grać w ‘lepszej’ orkiestrze, ponieważ presja występu jest tam

dla mnie zbyt duża.”). Granice są bardzo osobiste i mogą być również sytuacyjne. Granice wyznaczone przez innych trzeba respektować i zachowywać. Dotyczy to zresztą również granic osób dorosłych.

Punkt skarg

Jest to punkt kontaktowy – np. osoba godna zaufania, pełnomocnik ds. skarg i zażaleń lub nawet „skrzynka na sugestie” – do których dzieci mogą się zwrócić, jeśli nie czują się dobrze w danej instytucji, jeśli coś im nie odpowiada, jeśli narusza się ich granice lub jeśli doświadczyły przemocy. Osobę tę należy dzieciom wskazać nie czekając na zapytania z ich strony, a sposób nawiązania kontaktu z nią musi być dostosowany do wieku. Skargi muszą odnosić skutek. Dzieci nie mogą obawiać się negatywnych ich konsekwencji. Osoba przyjmująca skargę nie powinna być tą samą osobą, z którą dzieci mają regularne kontakty. Przydatne jest zaoferowanie kilku kanałów i możliwości zgłaszania skarg.

Profilaktyka jako treść ofert i praktyk edukacji kulturalnej

W dziedzinie edukacji kulturalnej zapobieganie przemocy seksualnej już od dawna stanowi treść sztuk teatralnych, książek czy filmów. Są one ważne i stanowią szczególny element profilaktyki. Dzięki takim artystycznym lub literackim możliwościom podjęcia tematu, można go najpierw rozpatrywać na płaszczyźnie oderwanej od konkretnego dziecka lub młodego człowieka. Można rozmawiać o tematach tabu, a poprzez odwołanie się do danej historii, dzieci i młodzież, które doznały przemocy seksualnej lub ich przyjaciele i przyjaciółki mogą nabrać zdolności mówienia o niej. Przez zabawę mogą również otrzymać słowa potrafiące wyrazić to, co się wydarzyło. Jednocześnie dostają informacje, gdzie mogą zwrócić się o pomoc. Dzieci i młodzież niedotknięte przemocą seksualną, również korzystają z takich działań: między innymi wspiera się ich w samostanowieniu, a jednocześnie dowiadują się o istnieniu takiej formy przemocy.

5. Interwencja

Interwencja obejmuje wszystkie działania wspierające zakończenie incydentów przemocy na tle seksualnym i innych form zagrożenia dobra dziecka oraz ochronę osób nimi dotkniętych. Obejmuje również wszystkie kroki służące oszacowaniu i ocenie podejrzeń i zarzutów oraz podjęcie na tej podstawie odpowiednich działań. Jednakże równoległe z ochroną dzieci i młodzieży, która jest zdecydowanie ważniejsza, należy również pomyśleć o ochronie oskarżonych wolontariuszy/wolontariuszek lub pracowników czy pracowniczek etatowych.

Ta część koncepcji ochrony opisuje, co należy uczynić w przypadku podejrzenia lub wystąpienia przypadku przemocy na tle seksualnym. Należy to zapisać w wytycznych działania lub „Planie awaryjnym”. Jest to ważne, aby w sytuacji stresującej emocjonalnie pozostać zdolnym do działania. Pomocne jest, jeśli instytucja, stowarzyszenie lub federacja już wcześniej, przed wystąpieniem przemocy seksualnej zajmowała się kwestią, jakie kroki należy podjąć w ramach interwencji i gdy określiła już zakresy konkretnej odpowiedzialności.

Skuteczna interwencja jest jednym z najważniejszych warunków wstępnych zapobiegania nowym incydentom. Przeciążenie w danej sytuacji lub konflikty lojalności mogą prowadzić do błędnych ocen i niewłaściwych zachowań, narażać ofiary na dalsze ryzyko, obciążać je lub naruszać ich prawa osobiste. Profesjonalna interwencja powinna również służyć zapobieganiu nowym traumatyzacjom.

Główną rolę w interwencji odgrywa kierownictwo instytucji, stowarzyszenia lub federacji oraz osoba odpowiedzialna za profilaktykę i dobro dzieci. Obie strony powinny działać w porozumieniu ze sobą.

Angażowanie ekspertów zewnętrznych

Podczas interwencji niezbędne jest zaangażowanie ekspertów zewnętrznych. Ważnym źródłem pomocy są lokalne instytucje doradcze, wyspecjalizowani prawnicy i prawniczki, oddziały Związku Ochrony Dziecka (Kinderschutzbund) lub podobne organizacje. W projektach współpracy ze szkołami ważnymi osobami do kontaktu mogą być w szczególności również pracownicy socjalni szkół. Zwłaszcza przesłuchania dotyczące szczegółów zdarzenia powinny być zdecydowanie przeprowadzane przez specjalistę z zewnątrz, ponieważ w przypadkach przemocy seksualnej istotnej z punktu widzenia prawa karnego, istnieje ryzyko, że przeprowadzenie dowodu zostanie utrudnione poprzez nieumyślne sugestywne wpływanie na ofiarę.

Ostrożne sprawdzanie wskazówek

Podczas interwencji trzeba podejmować trudne decyzje, stanowiące podstawę do sumiennego zbadania podejrzeń lub do tego, aby cały proces spełznął na niczym. Dlatego szczególnie ważne jest, by z wyczuciem podchodzić do podejrzeń – wskazówek, skarg, plotek –, badać je i na tej podstawie podejmować działania, których celem musi być przede wszystkim ochrona ofiary.

Pełnomocnicy/ pełnomocniczki jako konkretne osoby do kontaktu

Dla ofiar, ale także dla osób, które obserwują przemoc seksualną lub dowiadują się o niej, musi być jasne, do kogo mogą się zwrócić w razie potrzeby, aby opowiedzieć o swoich przeżyciach i doświadczeniach lub dać odpowiednie wskazówki. Jest to jeden z powodów, dla których konieczne jest wyznaczenie pełnomocników i informowanie o tym. Czasami ofiary czynią tylko niejasne aluzje, ponieważ same nie potrafią znaleźć słów, aby opisać to, co je spotkało. W takich przypadkach konieczne jest, aby każda dorosła osoba aktywnie sygnalizowała, że jest do dyspozycji jako osoba do kontaktu.

Poważne traktowanie wypowiedzi

Jeśli dzieci, młodzież lub dorośli zgłaszają przemoc seksualną jako ofiary lub obserwatorzy, wypowiedzi te należy traktować poważnie. Koordynację dalszych działań należy od samego początku powierzyć jednej osobie (pełnomocnikowi/pełnomocniczce lub osobie na stanowisku kierowniczym). Osoba ta powinna uzyskać obraz sytuacji w możliwie spokojnej i obiektywnej atmosferze. Celem wyjaśnienia jest sprawdzenie, czy istnieje natychmiastowa potrzeba podjęcia działań w celu zapobieżenia zagrożeniu lub w jakim stopniu konieczne są dalsze oraz jakie kroki interwencyjne.

Podczas rozmowy z młodą osobą, której dotyczy taka sytuacja, najważniejsze jest, by jej wysłuchać i przyjąć wypowiedzi do wiadomości. Ważne jest, aby zaszyfrować: „Wierzę ci”. Jeśli to możliwe, nie należy zadawać pytań dotyczących przebiegu domniemanego przestępstwa. Należy to pozostawić przeszkolonemu personelowi lub organom śledczym w trakcie dochodzenia w danej sprawie.

Wymóg przejrzystości

Kiedy ofiary przemocy seksualnej zwierają się komuś, mogą prosić o zachowanie poufności. Jednak takiej obietnicy zazwyczaj nie da się dotrzymać. Aby uwolnić dane dziecko lub młodą osobę od obaw przed negatywnymi konsekwencjami, wszystkie dalsze kroki należy od samego początku wyjaśniać w sposób przejrzysty i dostosowany do wieku. Warto jasno powiedzieć młodemu człowiekowi, że jego wypowiedzi mogą być na tyle ważne, że konieczna będzie natychmiastowa interwencja lub że powinny się o nich dowiedzieć inne osoby, które mogą pomóc ofierze.

Aby procedura w przypadku podejrzenia była zrozumiała, należy pierwsze oświadczenia ofiary, jej własne przemyślenia i wszystkie kolejne kroki działania zapisywać na piśmie.

Wytyczne działania/ Plan awaryjny

Postępowanie w przypadku podejrzenia przemocy (seksualnej) musi mieć formę pisemną. Należy wziąć pod uwagę konkretne warunki danej instytucji, stowarzyszenia, federacji itp. Nie jest zatem możliwe zwykłe przejęcie istniejącego planu awaryjnego z innej instytucji. Współpraca z ekspertami zewnętrznymi musi być osadzona w planie awaryjnym. Gdy tylko pojawi się podejrzenie przypadku przemocy seksualnej, należy zasięgnąć porady ekspertów z zewnątrz. Chroni to i wzmacnia pozycję osób poszkodowanych oraz służy unikaniu błędnych decyzji, jak również ochronie reputacji placówki. Poniższe pytania mogą pomóc w opracowywaniu indywidualnych wytycznych działań:

Kanały informacyjne i komunikacyjne

- Które osoby w stowarzyszeniu, organizacji, instytucji itp. ponoszą odpowiedzialność?
- Kogo powinno poinformować kierownictwo projektu, pracownik czy pracowniczka, osoba zatrudniona na umowę-zlecenie lub wolontariusz?
- Kiedy należy włączyć najwyższy szczebel kierownictwa? Kto jest osobą do kontaktu, jeśli w sprawę zaangażowane jest samo kierownictwo? (Również i osoby na stanowiskach kierowniczych mogą być sprawcami/sprawczyniami!).
- Do kogo osoba na stanowisku kierowniczym, pracownik/pracowniczka, osoba zatrudniona na umowę-zlecenie lub wolontariusz może zwrócić się o wsparcie osobiste lub emocjonalne?
- Jak podchodzi się do komunikowania się na zewnątrz? Jak radzić sobie z ewentualnym zainteresowaniem ze strony mediów? Kto jest odpowiedzialny za tę komunikację?

Działania natychmiastowej pomocy

- Jak chronić grupę dzieci i młodzieży zagrożonych lub dotkniętych przemocą seksualną nie strasząc ich?
- W jaki sposób i w jakim przypadku osobę podejrzaną należy odseparować od projektu lub grupy?
- Co robi kierownictwo projektu, pracownik czy pracowniczka, osoba zatrudniona na umowę-zlecenie lub wolontariusz, jeśli podejrzewana przemoc seksualna ma miejsce poza instytucją, np. w rodzinie?
- Jakie konkretne środki wsparcia udostępnia się dzieciom i młodzieży, jak również osobom prowadzącym projekt, pracownikowi czy pracowniczce, osobie zatrudnionej na umowę-zlecenie lub wolontariuszowi?

Punkty kontaktowe

- W którym momencie planu działania włączyć należy doradztwo zewnętrzne lub poradnię specjalistyczną?
- Jakie mamy osoby do kontaktu z zewnątrz lub specjalistyczne instytucje doradcze? Jak można do nich dotrzeć?
- Kiedy i przez kogo należy włączyć urzędy ds. młodzieży i/lub policję?

Dokumentacja

- Od którego momentu należy dokumentować (domniemany) przypadek przemocy (seksualnej)?
- Jakie informacje wynikające z obserwacji lub informacji zwrotnych od osób poszkodowanych należy dokumentować?
- W jaki sposób dokumentuje się działania podejmowane zgodnie z Wytycznymi działania?

- Czy do dokumentacji zostanie przygotowany szablon lub formularz?

Ochrona danych

- Kogo, kiedy i o czym może poinformować osoba prowadząca projekt, pracownik/pracowniczka, osoba zatrudniona na umowę-zlecenie lub wolontariusz (wzgl. instytucja, stowarzyszenie, federacja)?
- Jakie informacje można w jakim czasie przekazywać przez kogo i komu spoza instytucji?
- Jak i gdzie należy przechowywać dokumentację (podejrzenia) przypadku?
- Kiedy i o czym należy informować osoby uprawnione do sprawowania opieki rodzicielskiej?

Analiza zdarzenia

- Jak analizuje się przypadki przemocy seksualnej w danej placówce, stowarzyszeniu, federacji?
- Jak analizuje się przypadki przemocy seksualnej w projektach ograniczonych czasowo?
- Co należy zrobić, jeśli podejrzenie się nie potwierdzi?

Patrz bardziej szczegółowo rozdział 6 „Przepracowanie i rehabilitacja”.

Dalsze informacje na temat przygotowania koncepcji ochrony wraz z możliwym sposobem postępowania w sytuacji awaryjnej/kryzysowej znaleźć można w broszurze „Schutz vor sexualisierter Gewalt. Prävention in der kulturellen Kinder- und Jugendbildung“ [„Ochrona przed przemocą seksualną. Profilaktyka w edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży”, w języku niemieckim] wydanej przez BKJ (2020): www.bkj.de/publikation/schutz-vor-sexualisierter-gewalt

6. Przepracowanie i rehabilitacja

Obowiązek przeanalizowania i przepracowania przypadków przemocy na tle seksualnym oraz okoliczności, w jakich do nich doszło, również stanowi część koncepcji ochrony. W tym celu należy także skorzystać z doradztwa zewnętrznego. Ważne jest również zaplanowanie procedury rehabilitacyjnej w przypadku fałszywych podejrzeń i udokumentowanie jej na piśmie.

Celem przepracowania danego przypadku jest przeanalizowanie, gdzie, kiedy i w jaki sposób własna instytucja lub też projekt stwarzały okazje do przemocy seksualnej – na wszystkich poziomach: osób na stanowiskach kierowniczych, pracowników i pracowniczek, osób zatrudnionych na umowę-zlecenie, wolontariuszy, dzieci, młodzieży, rodziców, itd. Przypadki przemocy seksualnej, których nie przepracowano, stwarzają ryzyko powtórzenia się w instytucjach, stowarzyszeniach lub federacjach.

W tym procesie należy wziąć pod uwagę również to, że chociaż wszystkie zaangażowane osoby zamierzają wspólnie osiągnąć większą ochronę przed przemocą seksualną, to w zależności od ich roli i perspektywy na pierwszy plan wysuwają się różne potrzeby:

- Kierownictwo instytucji chce również zachować lub przywrócić dobrą reputację instytucji.
- Podmioty projektów nie chcą, by pozostawiono je samym sobie z całą odpowiedzialnością i potrzebują również osobistego wsparcia.
- Pracownicy i pracowniczki zarzucają sobie samym, że nie chronili dziecka w wystarczającym stopniu. Inni z kolei nie chcą przyznać, że ceniony kolega/koleżanka dopuścił/a się nadużyć.
- Dzieci i młodzież z projektów i ofert zajęć, w których doszło do przemocy seksualnej, pragną ochrony i mogą ewentualnie potrzebować stabilizacji emocjonalnej.
- Osoby dotknięte przemocą muszą wiedzieć, że są teraz chronione, a nie stygmatyzowane.
- Rodzice chcą, aby ich dzieci były spokojne, że są w bezpiecznym miejscu.

Ważne jest jedno: przypadki przemocy seksualnej można skutecznie przepracować, a osoby niesłusznie podejrzane zrehabilitować tylko wtedy, gdy poziom kierownictwa projektów wyszedł z tej sytuacji bez szwanku i jest wolny od podejrzeń.

Poprawa ochrony dzieci i młodzieży po wystąpieniu przypadku przemocy seksualnej

... w odniesieniu do instytucji, stowarzyszenia lub federacji

W proces przepracowania i restrukturyzacji powinni być zaangażowane osoby na stanowiskach kierowniczych, pracownicy i pracowniczki, osoby zatrudnione na umowę-zlecenie, wolontariusze, dzieci, młodzież i rodzice. Również i w procesie przepracowania zdarzenia niezbędne jest wsparcie zewnętrzne, gwarantujące kwalifikowane zarządzanie przypadkiem w celu koordynacji wszystkich niezbędnych kroków przez interdyscyplinarny zespół ekspertów (poradnię specjalistyczną).

W Niemczech: W podjęciu pierwszych kroków (np. wyszukiwania poradni specjalistycznych przy pomocy kodu pocztowego) pomocny może być portal pomocy na stronach Niezależnego pełnomocnika ds. seksualnego wykorzystywania dzieci: www.hilfeportal-missbrauch.de

Należy sprawdzić strukturę występowania okazji do stosowania przemocy na tle seksualnym, na przykład:

- Jakie zmiany budowlane mogłyby być pomocne?
- Jakie istnieją niejasności strukturalne w podejściu do początkowych podejrzeń?
- Jak bardzo zhierarchizowana jest praca z dziećmi i młodzieżą?
- Gdzie brakuje wiedzy na temat naruszeń granic?
- Jak dobrze przebiega przepływ informacji pomiędzy pracownikami i pracowniczkami a innymi podmiotami?
- Jaka kultura krytyki panuje w naszej instytucji?
- Jakie istnieją deficyty w zakresie wiedzy specjalistycznej?
- Czy zafunkcjonowało nasze zarządzanie kryzysowe?

Kierownictwo wraz z zespołem specjalistów powinno zidentyfikować i wdrożyć niezbędne zmiany krótkoterminowe.

Ponadto powinno ono również zaplanować długoterminowy proces zmian pod kątem finansowym i kadrowym. I tak na przykład należy sfinansować dalsze szkolenia, wsparcie i superwizję dla pracowników i pracowniczek oraz innych podmiotów. Proces przepracowania pochnie również czas pracy kadry i innych podmiotów. Proces ten powinien zostać upubliczniony, czyli powinien być wspierany przez działanie public relations.

... w odniesieniu do pracowników i pracowniczek, osób zatrudnionych na umowę-zlecenie lub wolontariuszy

Przepracowanie danego przypadku jest ważne, by uniknąć w przyszłości blokad w pracy praktycznej i upewnić się co do reguł i granic w projektach, w których niezbędny jest kontakt fizyczny. Można to osiągnąć poprzez:

- partycypację w ponownej ocenie instytucji,
- żądanie opracowania koncepcji ochrony i wytycznych do działania, jeśli takowe jeszcze nie istnieją,
- żądanie dalszych szkoleń w zakresie profilaktyki przemocy na tle seksualnym,
- pozyskanie pomocy od ekspertów zewnętrznych /specjalistycznych ośrodków doradztwa nawet w przypadku w którym mamy monitoring, np. w formie superwizji.

... w odniesieniu do dzieci i młodych ludzi, którzy nie są osobiście dotknięci przemocą seksualną

Dzieci i młodzież, w których grupie, projekcie lub instytucji doszło do przemocy seksualnej, mogły o niej nic nie słyszeć lub usłyszeć tylko pogłoski. Trzeba im dać możliwość zrobienia czegoś, co pozwoli im odbudować poczucie bezpieczeństwa. Odbywa się to poprzez:

- jasne informacje po ostrej fazie przypadku przemocy seksualnej o tym, co się stało (bez szczegółów),
- wyjaśnienie, że dane dziecko/młoda osoba nie ponosi żadnej winy,
- jasną informację, że sprawca/sprawczyni już nie wróci,
- odpowiadanie na pytania grupy przy wsparciu ekspertów zewnętrznych,
- dopytanie się, czy ktoś chciałby zmienić grupę lub projekt,

- informacje o tym, jak się chronić i jak wnosić skargi (szkolenia prewencyjne),
- wyraźne reagowanie na naruszanie granic, także wśród samych dzieci i młodzieży,
- uczestnictwo dzieci i młodzieży w tworzeniu koncepcji ochrony oraz w procesie przepracowania danego przypadku przez instytucję,
- powrót do normalnego życia codziennego w grupie lub w projekcie.

... w odniesieniu do dotkniętych przemocą dzieci i młodzieży

Dla dzieci i młodzieży dotkniętych przemocą przepracowanie oznacza przeciwieństwo stygmatyzacji. Można to zapewnić w procesie przepracowania poprzez:

- wielokrotne podkreślanie wobec poszkodowanych, że to nie oni ponoszą winę.
- oferowanie dotkniętym przemocą dzieciom i młodzieży pomocy ze strony placówek specjalistycznych. Jeśli dzieci i młodzi ludzie chcą się przepracować tę sytuację, nie powinno się to dziać w ich instytucji, by umożliwić wyraźne oddzielenie instytucjonalne oraz indywidualne przepracowanie powstałej sytuacji.
- udział dzieci i młodzieży, których to dotyczy, w przepracowaniu sytuacji w obrębie instytucji w porozumieniu z ekspertami.
- zadbanie o to, aby osoby, których to dotyczy, nie były przesłuchiwane wielokrotnie i szczegółowo przez różnych ludzi.
- stopniową zmianę wystroju pomieszczeń i miejsc, w których doszło do wykorzystania seksualnego.
- pozostawienie dziecku lub młodej osobie decyzji, czy chce zmienić grupę, czy ją opuścić .
- zmianę kadry pedagogicznej.

... w odniesieniu do dzieci i młodzieży jako sprawców/sprawczyń przestępstw

Powodują, że czujemy się bezradni – dzieci lub nastolatki, które nagle stają się przede wszystkim sprawcami/sprawczyniami. Należy jednak również naświetlić i uwzględnić tło ich czynów. W celu przepracowania wykorzystania seksualnego należy skorzystać z pomocy wyspecjalizowanych poradni! Należy sprawdzić, czy u samych sprawców nie naruszano dobra dziecka w innych kontekstach. Należy też oddzielić od siebie sprawców/sprawczynie i ofiary.

... w odniesieniu do rodziców/opiekunów

Aby rodzice lub opiekunowie mogli nadal mieć zaufanie do danej instytucji, po przypadku wystąpienia przemocy seksualnej potrzebują następujących informacji o tym, co się wydarzyło (bez szczegółów dotyczących samego aktu przemocy seksualnej i bez nazwisk dzieci lub młodych ludzi, których on dotyczył):

- jak odkryto tę sprawę,
- jakie środki podjęto,
- jakie istnieją dostępne kanały składania skarg w przypadkach podejrzenia,
- jakie oferty pomocy są do dyspozycji,
- jaka pomoc jest dostępna, gdy dzieci i młodzież zadają pytania.

Rodzice powinni – najpóźniej teraz – partycypować w opracowaniu koncepcji ochrony i mieć możliwość uczestniczenia w spotkaniu informacyjnym z udziałem ekspertów zewnętrznych.

Rehabilitacja po przypadku fałszywego podejrzenia

Fałszywe podejrzenie może mieć poważne konsekwencje dla osoby podejrzanej oraz współpracy w danym zespole. Jeżeli udało się wyjaśnić podejrzenie o stosowanie przemocy seksualnej, należy przeprowadzić określone wcześniej etapy procesu rehabilitacji – w celu ucięcia wszelkich podejrzeń wśród wszystkich zainteresowanych i przywrócenia zaufania w zespole oraz zdolności do pracy osoby niesłusznie oskarżonej.

Częścią rehabilitacji mogą być następujące działania, które należy opracować i wdrożyć wyłącznie w porozumieniu z osobą niesłusznie oskarżoną:

- poinformowanie wszystkich osób zaangażowanych w sprawę lub które dowiedziały się o niej, o tym, że podejrzenia okazały się bezpodstawne,
- jeżeli sprawa została wcześniej podana do wiadomości publicznej: poinformowanie mediów i opinii publicznej, że podejrzenia okazały się bezpodstawne i podjęcie starań w celu usunięcia publikacji internetowych na ten temat,
- przeprowadzenie procedur doradztwa i superwizji przy wsparciu ekspertów zewnętrznych, aby ponownie w sposób konstruktywny móc ze sobą współpracować i odbudować zaufanie między wszystkimi zaangażowanymi stronami,
- zaoferowanie pomocy osobie niesłusznie oskarżonej, np. w formie wsparcia psychoterapeutycznego,
- umożliwienie zmiany obszaru odpowiedzialności lub miejsca pracy w organizacji bez niekorzystnych skutków finansowych dla osoby niesłusznie podejrzanej.

Załącznik

Ocena ryzyka: katalogi pytań dla różnych szczebli i kręgów osób

Poniższe pytania mają charakter sugestii i powinny być dostosowywane do konkretnych przypadków.

Szczeble stowarzyszenia (powyżej poziomu lokalnego), zespoły, grupy robocze, komisje

Grupa docelowa

- Z jaką grupą docelową (grupami docelowymi) pracujesz?
- Czy istnieje ustalony stały klucz opieki, tzn. regulacja dot. liczby opiekunów w stosunku do ilości dzieci i młodzieży? W jaki sposób gwarantuje się wymianę z pracownikami/pracowniczkami/ osobami zatrudnionymi na umowę-zlecenie/wolontariuszami oraz pomiędzy nimi?
- Jakie istnieją formy relacji władzy i zależności (ze względu na różnice wieku, struktury hierarchiczne, role, obowiązki, zależności społeczne)?
- Czy w pracy powstają szczególne relacje oparte na zaufaniu i jak można zapobiec ich wykorzystywaniu?
- Czy istnieją sytuacje/momenty wiążące się ze szczególnym ryzykiem (np. nocleg, spożywanie alkoholu, sytuacje przestrzenne, konstelacje wiekowe)?
- Czy istnieją szczególne warunki budowlane, stwarzające ryzyko?
- Czy istnieją sytuacje, w których nadzór jest indywidualny? Jeśli tak, to czy odbywa się to w sposób przejrzysty i jak się o tym informuje?
- W jakich sytuacjach dzieci i młodzież pozostają bez opieki?
- Jak chroni się prywatność dzieci i młodzieży?
- Czy istnieje system skarg i zażaleń dla dzieci i młodzieży? Jak wygląda?
- Do kogo dzieci i młodzież mogą się zwrócić w przypadku naruszenia granic?
- W jaki sposób informuje się dzieci i młodzież o systemie skarg i zażaleń?

Koncepcja

- Czy stowarzyszenie/federacja/placówka posiada koncepcję pedagogiczną dotyczącą pracy z dziewczętami i chłopcami z uwzględnieniem specyfiki płci? Czy jest ona wszystkim znana? Czy jest realizowana?
- Czy istnieją konkretne instrukcje działania dla pracowników/pracowniczek/ osób zatrudnionych na umowę-zlecenie /wolontariuszy na temat tego, co jest dozwolone, a co nie w kontaktach z dziećmi i młodzieżą?
- Czy istnieją już podejścia profilaktyczne, umocowane w pracy codziennej (wzmacnianie dzieci i młodzieży, by uczynić ich „silnymi”, szkolenia i dokształcanie)?
- Czy istnieje już koncepcja ochrony stworzona przez instytucję?
- Czy istnieje wiążąca koncepcja interwencji, jeśli mimo wszystko coś się wydarzy?

Kultura instytucji/postawa pracowników i pracowniczek

- Czy istnieje zbiór zasad/kodeks postępowania w kontaktach z dziećmi i młodzieżą? Jeśli tak, to jakie grupy osób są o tym informowane (pracownicy, zaufani nieletni, rodzice itp.)?
- W jaki sposób przekazuje się informacje o kodeksie postępowania na zewnątrz?
- Czy przeprowadza się rozmowy na temat kodeksu postępowania, gdy ktoś nowy dołącza do stowarzyszenia/federacji/instytucji?

- Jakie stanowisko przyjmuje stowarzyszenie/federacja/ instytucja w kwestii przemocy seksualnej?
- Czy istnieją zasady dotyczące odpowiedniego postępowania z bliskością i dystansem, czy też pozostawia się to pracownikom?
- Czy na wszystkich szczeblach organizacji istnieje wiedza na temat „przemocy na tle seksualnym”?
- Czy w przeszłości miały miejsce przypadki przypuszczeń lub podejrzeń o przemoc na tle seksualnym i czy zostały one przepracowane? Jak się z nimi obchodzono?
- Czy temat „Koncepcji ochrony” jest brany pod uwagę przy doborze pracowników/pracowniczek etatowych i wolontariuszy? Czy stanowi ona część kryteriów rekrutacji?
- Czy kwestia ta jest brana pod uwagę przy podpisywaniu umów-zleceń?

Struktura

- Jak wygląda struktura stowarzyszenia?
- W jaki sposób podejmuje się w stowarzyszeniu decyzje? Czy istnieją w tym zakresie uregulowane procedury?
- Czy procedury są jasne dla wszystkich zainteresowanych: pracowników i pracowniczek, członków zespołu prowadzącego projekt, dzieci i młodzieży oraz osób uprawnionych do sprawowania władzy rodzicielskiej?
- Czy istnieje demokratyczna struktura kierownicza oraz odpowiedzialne podejście do władzy i wpływów?
- Czy struktury decyzyjne i hierarchie są przejrzyste dla wszystkich, czy też istnieją równoległe, utajnione hierarchie?
- Czy istnieją otwarte struktury komunikacyjne?
- Czy kierownictwo bierze na siebie odpowiedzialność?
- Czy kierownictwo interweniuje po otrzymaniu informacji o niewłaściwym postępowaniu?
- Czy ochrona dzieci i młodzieży ma pierwszeństwo przed troską o własnych pracowników i pracowniczek?
- Czy w przypadku pracowników i pracowniczek etatowych w równym stopniu zagwarantowana jest zarówno troska o nich jak i kontrola?
- Czy istnieje otwarta kultura komunikacji i debaty na wszystkich szczeblach?
- Czy istnieje kultura błędu? Czy błędy postrzegane są jako okazja do nauki i poprawy?
- Jak przejrzysta jest praca w stowarzyszeniu?
- Czy istnieje otwarte podejście do doradztwa i krytyki ?
- Czy istnieje jasny podział ról i zadań?
- Czy obowiązki i przejmowanie odpowiedzialności uregulowane są w sposób jasny i przejrzysty?
- Jak zorganizowana jest komunikacja z osobami uprawnionymi do sprawowania władzy rodzicielskiej lub innymi osobami sprawującymi opiekę nad dzieckiem?

Szczebel pracy na miejscu

Pytania do kierownictwa

Grupa docelowa

- Z jakimi grupami docelowymi pracuje stowarzyszenie/instytucja?
- Ilu pracowników i pracowniczek, osób pracujących na umowę-zlecenie/wolontariuszy jest odpowiedzialnych za tę samą grupę dzieci i młodzieży? Jak zapewnia się wymianę informacji między nimi?

- Jakie istnieją formy relacji władzy i zależności lub szczególne relacje bazujące na zaufaniu? (ze względu na różnice wieku, struktury hierarchiczne, ze względu na rolę/odpowiedzialność, zależności społeczne).
- Czy istnieją sytuacje/momenty wiążące się ze szczególnym ryzykiem (np. nocleg, spożywanie alkoholu, sytuacje przestrzenne, konstelacje wiekowe)?
- Czy istnieją jakieś rytuały związane z przyjmowaniem do grupy? Jak wyglądają?
- Czy odbywają się wspólne noclegi? Jak się z tym wiąże ryzyko?
- Czy istnieją specyficzne warunki budowlane pomieszczeń, które stwarzałyby ryzyko (np. pomieszczenia zamykane od zewnątrz, a więc niedostępne dla innych, pomieszczenia odosobnione; co jest z pomieszczeniami wynajmowanymi?)
- Czy istnieją sytuacje, w których opieka sprawowana jest indywidualnie? Jeśli tak, to czy jest to zorganizowane i komunikowane w sposób przejrzysty? W jaki sposób jest komunikowane?
- W jakich sytuacjach dzieci i młodzież pozostają bez opieki?
- Jak chroni się prywatność dzieci i młodzieży?
- Jak dzieci i młodzież oceniają/doświadczają oferty projektu?
- Jaki jest stopień uczestnictwa dzieci i młodzieży?
- Jakie są ich doświadczenia z kierownictwem stowarzyszenia/institucji?
- Czy istnieje system składania skarg dla dzieci i młodzieży? Jak wygląda? Czy dzieci i młodzież są świadome istnienia tego systemu składania skarg?
- Do kogo dzieci i młodzież mogą się zwrócić w przypadku naruszenia granic?
- Czy temat „konceptji ochrony” jest brany pod uwagę przy wyborze pracowników na stanowiska etatowe i wolontariackie? Czy stanowi ona część kryteriów rekrutacji?
- Czy temat bierze się pod uwagę przy podpisywaniu umów-zleceń?

Struktura

- Jaką strukturę posiada stowarzyszenie/institucja??
- Jakie istnieją struktury organizacyjne, operacyjne i decyzyjne?
- Jak podejmuje się decyzje? Czy istnieją w tym zakresie uregulowane procedury?
- Czy istnieje demokratyczna struktura zarządzania oraz odpowiedzialne podejście do władzy i wpływów?
- Czy struktury decyzyjne i hierarchia są przejrzyste dla wszystkich, czy też istnieją hierarchie równoległe, tajne, nieformalne?
- Czy istnieją otwarte struktury komunikacyjne?
- W jaki dokładnie sposób dane kierownictwo bierze na siebie odpowiedzialność w sytuacjach kryzysowych?
- Czy istnieje otwarta kultura komunikacji i sporów?
- Jak postępuje się z błędami? Czy błędy postrzegane są jako okazja do nauki i poprawy?
- Jakie warunki, struktury lub procesy pracy mogły zostać wykorzystane z punktu widzenia sprawców i sprawczyń, do planowania i realizacji czynów?
- Czy stowarzyszenie/institucja działa w sposób przejrzysty? Gdzie istnieje brak jasności?
- Jak odbywa się wdrażanie do pracy nowych pracowników? W jaki sposób zapewnia się jakość ich postawy pedagogicznej?
- Czy role i obowiązki są jasno podzielone?
- Jak zorganizowana jest komunikacja z osobami uprawnionymi do sprawowania władzy rodzicielskiej lub innymi osobami sprawującymi opiekę nad dzieckiem?

Pytania do dzieci

- Czy czujesz się dobrze w swojej grupie/na kursie/warsztacie?
- W jakich sytuacjach nie czujesz się dobrze?
- Czy istnieją jakieś reguły bycia razem?
- Czy te reguły są gdzieś zapisane?

- Czy przestrzega się tych reguł?
- Co się stanie, jeśli nie przestrzega się tych reguł?
- Czy kiedykolwiek zostałeś sfotografowany/a lub sfilmowany/a wbrew swojej woli?
- Czy istnieją reguły dotyczące używania telefonów komórkowych, zdjęć i materiałów filmowych? Czy przestrzega się tych reguł?
- Czy czujesz się chroniony/a przez starszą młodzież lub dorosłych w trudnych sytuacjach?
- Czy odbywają się próby odwagi? Jak wyglądają?
- Czy możesz sam/a i w spokoju pójść do toalety, przebrać się, wziąć prysznic?
- Czy podczas podróży/wymiany masz możliwość wycofania się z grupy, jeśli masz na to ochotę?
- Czy potrafisz w dostateczny sposób wyrazić swoje życzenia? Jak i gdzie?
- Czy kiedykolwiek rozmawialiście na temat seksualności lub przemocy na tle seksualnym? (od 12 lat)
- Czy znasz swoje prawa w tej instytucji?
- Czy znasz kierownictwo stowarzyszenia/instytucji?
- Czy wiesz, do kogo możesz się zwrócić, jeśli potrzebujesz pomocy?
- W jaki sposób podchodzi się do twoich skarg?

Pytania do młodzieży powyżej 14 roku życia

- Czy w Twojej grupie/w danej ofercie projektu obowiązują pewne zasady postępowania?
- Czy zasady te są zapisane i wszystkim znane?
- Czy istnieją różne zasady postępowania ze sobą między dorosłymi/starszą młodzieżą (prowadzącą zajęcia) a młodzieżą uczestniczącą oraz pomiędzy samymi uczestnikami/uczestniczkami?
- Jeśli tak, to czy przestrzega się tych zasad? Czy reaguje się na ich naruszenie?
- Czy brałeś/brałaś udział w tworzeniu takich zasad?
- Czy możesz wnieść swoje zainteresowania?
- Czy Twoje potrzeby traktowane są poważnie?
- Czy istnieją sytuacje, w których czujesz się źle?
- Czy odbywają się próby odwagi? Jak wyglądają?
- Czy możesz sam/a i w spokoju pójść do toalety, przebrać się, wziąć prysznic?
- Czy podczas podróży/ wymiany masz możliwość wycofania się z grupy, jeśli masz na to ochotę?
- Czy kiedykolwiek ktoś Cię w nieprzyjemny sposób dotykał podczas gier i zabaw?
- Czy istnieją reguły dotyczące używania telefonów komórkowych, zdjęć i materiałów filmowych? Czy przestrzega się tych reguł? Czy kiedykolwiek zostałeś/zostałaś sfotografowany/a lub sfilmowany/a wbrew swojej woli?
- Czy wiesz, do kogo możesz się zwrócić, jeśli potrzebujesz pomocy?
- Czy kiedykolwiek rozmawialiście na temat seksualności lub przemocy na tle seksualnym?
- W jaki sposób podejmuje się decyzje?
- W jaki sposób podchodzi się do skarg?

Pytania do osób uprawnionych do sprawowania władzy rodzicielskiej

- Czy Pańskie dziecko czuje się komfortowo na organizowanych przez nas projektach?
- Czy kiedykolwiek opowiadał/a Państwu o nieprzyjemnych sytuacjach? O jakich?
- Czy istnieją ustalone zasady postępowania dzieci między sobą i z prowadzącymi?
- Czy znają Państwo osoby odpowiedzialne?
- Czy znają Państwo osobę do kontaktu w przypadku wystąpienia przemocy seksualnej?
- Czy organizacja w sposób przejrzysty komunikuje na zewnątrz temat „Profilaktyki przemocy na tle seksualnym”?

- Czy istnieje biuro skarg i zażaleń?
- Czy istnieje plan działania w przypadku podejrzenia przemocy na tle seksualnym ze strony/wobec dzieci i młodzieży i czy jest on Państwu znany?
- Czy pracownicy i pracowniczki uczestniczyli w szkoleniach na temat „przemocy seksualnej wobec dzieci i młodzieży“?
- Czy stowarzyszenie/instytucja posiada koncepcję prewencji dotyczącą „przemocy seksualnej wobec dzieci i młodzieży“?
- Czy stowarzyszenie/instytucja posiada kodeks postępowania, który jest dla Państwa dostępny?

Literatura

Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung (2020): Schutz vor sexualisierter Gewalt. Prävention in der kulturellen Kinder- und Jugendbildung. Arbeitshilfe. [Profilaktyka przemocy na tle seksualnym. Prewencja w edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, w języku niemieckim] Berlin/Remscheid. www.bkj.de/publikation/schutz-vor-sexualisierter-gewalt [dostęp: 05.11.2020].

Erzbischöfliches Ordinariat Berlin, Beauftragter zur Prävention von sexualisierter Gewalt [Ordynariat Arcybiskupa w Berlinie, pełnomocnik ds. profilaktyki wobec przemocy na tle seksualnym] (wyd.) (2017): Institutionelles Schutzkonzept zur Prävention von sexualisierter Gewalt in der Arbeit mit Kindern und Jugendlichen. Arbeitshilfe. Berlin. Arbeitshilfe zur Prävention von sexualisierter Gewalt in der Arbeit mit Kindern und Jugendlichen. [Instytucjonalna koncepcja ochrony służąca profilaktyce przemocy na tle seksualnym w pracy z dziećmi i młodzieżą. Pomoce do pracy, w języku niemieckim] Berlin. https://praevention.erzbistumberlin.de/fileadmin/user_mount/PDF-Dateien/Erzbistum/Praevention/BroschuereSchutzkonzeptAuflage3.pdf [dostęp: 05.11.2020].

Unabhängiger Beauftragter für Fragen des sexuellen Kindesmissbrauchs (o. J.): Hilfeportal Sexueller Missbrauch. [Niezależny pełnomocnik ds. przemocy na tle seksualnym wobec dzieci: Portal pomocy przemoc seksualna, w języku niemieckim] Berlin. www.hilfeportal-missbrauch.de [dostęp: 08.01.2021].

Impressum

Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung e. V. (BKJ)
Küppelstein 34, 42857 Remscheid
Greifswalder Straße 4, 10405 Berlin
numer telefonu: +49 (0) 30 - 48 48 60 - 0
e-mail: info@bkj.de

www.bkj.de
www.bkj.de/publikationen

Niniejsza koncepcja ochrony opracowana została w komisji ekspertów BKJ „Profilaktyka i dobro dzieci” i przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne BKJ w dniu 5 marca 2020 r.

Tłumaczenie: Agnieszka Grzybkowska (2021)

* BKJ jako organizacja parasolowa edukacji kulturalnej angażuje się w kulturową i demokratyczną spójność społeczną. Zadowolenie z demokracji zależy od możliwości partycypacji w niej. Partycypacja zaczyna się nie tylko od odnoszenia się do ludzi, ale także od ich nazwania. Dlatego też staramy się używać na tej stronie języka odpowiedniego dla płci i niedyskryminującego.

Powyższy tekst udostępniany jest na licencji Creative Commons „Namensnennung – 4.0 International” i może być powielany, rozpowszechniany i modyfikowany zgodnie z warunkami tej licencji. Należy podać BKJ jako autora i zaznaczyć, czy dokonano jakichkolwiek zmian. W razie jakichkolwiek pytań dotyczących wykorzystania tego tekstu prosimy o kontakt. Kopia licencji jest dostępna na stronie: <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>.

Gefördert vom:

Bundesvereinigung Kulturelle
Kinder- und Jugendbildung e.V.

Bundesministerium
für Familie, Senioren, Frauen
und Jugend